

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ
ПОЛОНІЙНА АКАДЕМІЯ В ЧЕНСТОХОВІ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ІМЕНІ А.Ю. КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

КРИМ – ЦЕ УКРАЇНА: СТРАТЕГІЯ ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного
круглого столу з нагоди Дня спротиву окупації
Автономної Республіки Крим та міста Севастополя**

24 лютого 2023 року
м. Одеса

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 341.38:341.223.2(477.75)
К82

Організаційний комітет:

Дмитро Володимирович Швець – ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, полковник поліції (голова організаційного комітету);

Максим Вікторович Корнієнко – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Борис Володимирович Бабін – д.ю.н., професор, експерт Асоціації Реінтеграції Криму, професор Національного авіаційного університету;

Лілія Георгіївна Матвєєва – завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції (заступник голови організаційного комітету);

Віктор Олексійович Кіктенко – директор Інституту сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України, доктор філософських наук, старший науковий співробітник (заступник голови організаційного комітету);

Анджей Криноский – ректор Полонійної академії в Ченстохові, доктор філософії, доктор богослов'я, гоноріс кауза, професор;

Ігор Йосифович Магновський – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Лідія Борисівна Тарасенко – професор кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент;

Костянтин Євгенович Пальшков – доцент кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент

Матеріали видано в авторській редакції.

К82 **Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції** : матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 року). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 322 с.

ISBN 978-617-8263-10-2

Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного круглого столу «Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції» з нагоди Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, що відбувся 24 лютого 2023 року в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

УДК 341.38:341.223.2(477.75)

ISBN 978-617-8263-10-2

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2023

Нівня Ганна Олександрівна

кандидат філософських наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права
Одеського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА РЕІНТЕГРАЦІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Деокуповані території характеризуються нестабільним станом соціальної, економічної, політичної та інших систем. Постокупаційній ситуації як правило притаманні розлад соціально-економічної інфраструктури, міжнаціональні конфлікти. Крім того, окупаційний режим завжди спричинює певні світоглядні, ідеологічні, та соціокультурні зсуви в колективній свідомості населення окупованих територій. Отже, країні, що зазнала окупації, необхідно розробляти комплексну стратегію реінтеграції, що включає до себе планомірну гармонізацію роботи усіх інститутів, з наданням пріоритету найпроблемнішим з них [1, с. 124]. Зазначене рівною мірою стосується територій, що зазнали анексії. Шукаючи оптимальний шлях реінтеграції територій і суспільства, важливо ретельно аналізувати досвід країн, які успішно пройшли цей шлях.

Починаючи з 2014-го року, проблеми деокупації та реінтеграції активно представлені в українському науковому дискурсі. Дані проблеми набули ще більшої гостроти після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022-го року. Досліджуючи моделі реінтеграції вчені виділяють Боснійську, Хорватську

та Німецьку моделі. Втім, жоден із зазначених сценаріїв не можна назвати оптимальним, Кожен з них має свої переваги та недоліки.

Найменш популярною серед українських експертів є Німецька модель. Даний сценарій передбачає повернення відмежованих територій на довоєнних умовах шляхом мирних переговорів за умови залучення «зовнішніх гравців» із застосуванням «м'якої сили». Проте подібна модель реінтеграції можлива лише у довгостроковій перспективі. Тобто шанси на вдалу реалізацію цього сценарію зростають лише за умов, коли країна, що прагне повернути власні території, здатна суттєво модернізувати економічну, політичну та правову модель держави, що збільшує контраст між контрольованими та неконтрольованими територіями [2, с. 158]. Перевагами даного сценарію є опора на «м'яку силу» та наявність взаємної згоди на об'єднання. Основними недоліками зазначеної моделі є висока залежність від зовнішніх гравців, поява нелояльних суспільно-політичних груп та, власне, довготривалість [4, с. 67].

Боснійська модель, заснована на федералізації, являє собою компроміс заради збереження територіальної цілісності держави. Але, як зазначають науковці, ця модель спрямована радше на інтерналізацію конфлікту, ніж на ліквідацію конфліктного потенціалу. Окрім збереження територіальної цілісності, серед переваг даного сценарію вирішення конфлікту виділяють також заощадження ресурсів на військових діях, орієнтацію на діалог, тощо. Найсуттєвішим недоліком, в даному випадку, є ризики, пов'язані з появою нових сепаратистських рухів, а отже потенційна загроза національній безпеці держави [2, с. 157].

Серед українських експертів популярною є Хорватська модель, що ґрунтується на односторонній та силовій перевазі. Сильними сторонами зазначеного сценарію є: відповідність нормам міжнародного права та національна консолідація. До слабких сторін дослідники прилічують значні військові втрати, неминучість жертв серед мирного населення, ігнорування настроїв місцевого населення та інші [4, с. 66]. Науковці, що досліджують досвід Хорватії у відновленні територіальної цілісності зазначають також, що необхідною є розробка власної національної стратегії, оскільки

покладання лише на допомогу міжнародного співтовариства є неефективною [3, с. 147].

Висвітливши основні моделі реінтеграції та показавши їх відмінність, звернемось до універсальних аспектів реінтеграції. Першою чергою, це врахування детермінаційних чинників під час впровадження власної національної моделі. До таких належать: безпековий (кількість замінованих територій, кількість зброї на руках у населення); соціокультурний (кількість ЗМІ, кількість культурних проєктів, до яких долучаються протиборчі групи); економічний (бізнес, наявність інвесторів); управлінський (участь громадян у соціально-політичному житті) [4, с. 64–65]. Отже, запорукою ефективною реінтеграції, не залежно від обраної моделі, є коректний моніторинг економічної, соціальної, політичної, культурної, безпекової та інших сфер життя на постконфліктних територіях.

Вагомими складниками реінтеграції є відновлення та примирення. Перший включає до себе задоволення негайних потреб населення, відновлення інфраструктури, розширення виробництва і торгівлі і под. Під примиренням мається на увазі сприяння встановленню справедливості у сфері соціальних, економічних та інших прав, демілітаризація соціуму, зміцнення структур громадянського суспільства і под. [2, с. 156]. Вдала реінтеграція можлива лише за умов приділення уваги обом зазначеним складовим та їх гармонійного поєднання.

Резюмуючи викладений матеріал, підведемо підсумок. Серед існуючих сьогодні моделей реінтеграції найбільш популярною поміж українських експертів є Хорватська модель. Проте і вона має свої слабкі сторони. В даних умовах важливо враховувати передумови та особливості наявного військового конфлікту. Аналізуючи іноземний досвід реінтеграції, науковці наголошують на необхідності коректного моніторингу різних сфер життя на постконфліктних територіях з метою врахування детермінаційних чинників, а також важливості гармонійного поєднання таких складових реінтеграції як відновлення та примирення.

Література:

1. Нівня Г.О. Соціально-політичні наслідки військової окупації. *Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні* : Матер. круглого столу (21 листопада 2019 р). Одеса, 2019. С. 122–124.
2. Ржевська Н.Ф. Модель реінтеграції окупованих територій Донбасу в контексті світової практики. *Політикус*. 2020. Вип. 2. с. 155–162.
3. Трофименко А.В. Деокупація та реінтеграція: досвід Хорватії для України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2020. Вип. 27. С. 142–149.
4. Швець К.А. Світові моделі управління постконфліктними територіями. Досвід для України. *Політичне життя*. 2022. Вип. 2. С. 61–69.

Марунчак Катерина-Марія Богданівна Ключові ланки реінтеграції Кримського півострова	139
Маруховська-Картунова О.О. Стратегія деокупації Криму: основні сценарії досягнення мети	142
Матвеева Лілія Георгіївна Інститут транзитивної юстиції як передумова деокупації та реінтеграції	147
Мельник Віктор Мирославович Три політико-історіографічні концепції кримського минулого і стратегія соціальної реінтеграції автономії	151
Мирза Світлана Степанівна, Андрієнко Ірина Святославівна До питання про конвалідацію правочинів в постконфліктний період	157
Мілієнко Олена Анатоліївна Protection of the rights of internally displaced persons from the Crimea	161
Музичко Олександр Дерусифікація Криму як частина стратегії побудови української національної держави – єдиний шлях реінтеграції	165
Негребецький Владислав Валерійович Особливості співробітництва криміналістів і судових експертів під час військової агресії в Україні	167
Нівня Ганна Олександрівна Проблема реінтеграції: світовий досвід	171
Пальшков Костянтин Євгенович Динаміка громадської думки щодо проблеми деокупації Криму ..	174
Пашкуда Тетяна Вікторівна Ключові напрями соціальної політики на деокупованих територіях України	177
Пивоваров Володимир Володимирович До питання визначення правового статусу військовополонених та інших поневолених в ході війни осіб	180